

1.1. ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТРАНСФОРМУЄ СВІТ

Сьогодні штучний інтелект (ШІ) (англ. *artificial intelligence*, AI) є одним з найпопулярніших термінів у світі. За прогнозами, до 2035 року ШІ принесе світовій економіці 15,7 трлн доларів. Він уже вміє створювати всі формати цифрового контенту — тексти, картинки, музику, відео тощо.

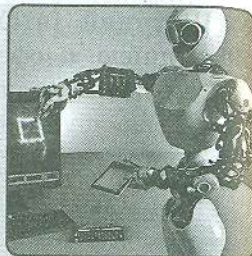
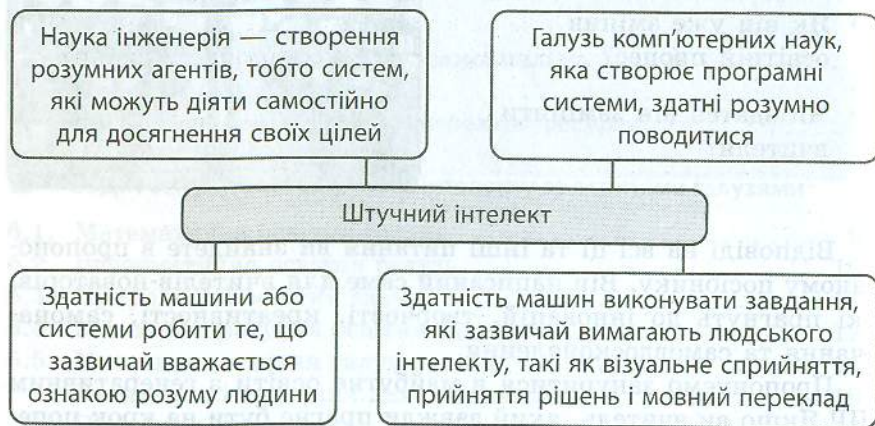

Схема 1. Визначення ШІ: різні підходи і тлумачення

Штучний інтелект — організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань¹.

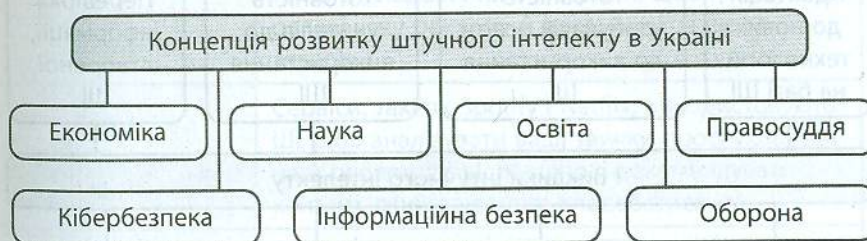
Знайомство зі штучним інтелектом rnk.com.ua/109865

¹ Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. №1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення 12.12.2024)

ВИКОРИСТАННЯ ШІ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

- Створено Інститут проблем штучного інтелекту Міністерства освіти і науки України і Національну академію наук України (1991 р.), вченими якого розроблено проект Національної стратегії розвитку штучного інтелекту в Україні 2021–2030 рр. (Інститут проблем штучного інтелекту МОН України і НАН України, 2021).
- Схвалено урядом Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні (Кабінет Міністрів України, 2020) та план заходів з її реалізації на 2021—2024 роки (Кабінет Міністрів України, 2021).
- Розроблено «Дорожню карту з регулювання штучного інтелекту в Україні» (Міністерство цифрової трансформації України).
- Розроблено освітні серіали на платформі Дія. Освіта.
- Надано рекомендації із використання ШІ в школах (МОН України і Міністерство цифрової трансформації України).

Схема 2. Галузі застосування штучного інтелекту

ПРОБЛЕМИ, ЩО ПОТРЕБУЮТЬ РОЗВ'ЯЗАННЯ

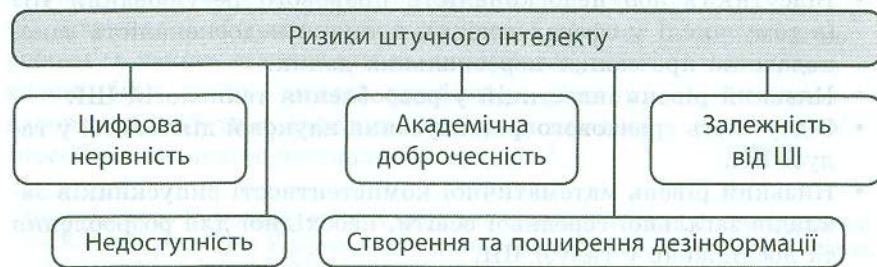
- Низький рівень цифрової грамотності, поінформованості населення щодо загальних аспектів, можливостей, ризиків та безпеки використання ШІ.
- Відсутність або недосконалість правового регулювання ШІ (в тому числі у сферах освіти), а також недосконалість законодавства про захист персональних даних.
- Низький рівень інвестицій у розроблення технологій ШІ.
- Відсутність грантового фінансування наукової діяльності у галузі ШІ.
- Низький рівень математичної компетентності випускників закладів загальної середньої освіти, необхідної для розроблення та досліджень у галузі ШІ.

- Недостатній рівень інформаційної безпеки та захисту даних в інформаційно-телекомунікаційних системах державних органів унаслідок застарілості автоматичних систем виявлення та оцінки інформаційних загроз, невикористання потенціалу прогнозування та передбачення загроз із метою своєчасної підготовки системи до можливої атаки.
- Зростання кількості спроб несанкціонованого втручання в роботу автоматизованих систем, комп'ютерних мереж.
- Складність перевірки відповідності роботи систем ШІ законодавству та існуючим етичним принципам.
- Відсутність єдиних підходів, що застосовуються при визначенні критеріїв етичності під час розроблення та використання технологій ШІ для різних галузей та видів діяльності.
- Наявність ризиків зростання рівня безробіття у зв'язку з використанням технологій ШІ.

Схема 3. Виклики, що існують у сфері регулювання ШІ

Схема 4. Ризики, що виникають при використанні ШІ

□ ЗАСТОСУВАННЯ ШІ

ШІ легко інтегрується в усі галузі людської діяльності. Ось приклади застосування ШІ в повсякденному житті, роботі, навчанні.

Пошукові системи	Пошукові системи, такі як Bing, використовують ШІ для надання нюансованих відповідей і складання всіх форм пошукових результатів
Навігація та карти	ШІ використовується в навігаційних програмах, таких як Google Maps, для надання оновлень про дорожній рух у реальному часі та пропонування коротких маршрутів
Стрічки соціальних мереж	Соціальні мережі, такі як Facebook і Instagram, використовують ШІ, щоб упорядковувати публікації на сторінці користувача на основі його взаємодій
Реклама в інтернеті та рекомендації продуктів	Алгоритми ШІ аналізують поведінку користувача та його вподобання в інтернеті, щоб показувати релевантну рекламу й рекомендації щодо товарів
Потокове передавання музики та відео	Сервіси, такі як Spotify і Netflix, використовують ШІ, щоб аналізувати ваші звички прослуховування й перегляду, відповідно, і рекомендувати контент, який вам може сподобатися
Споживчий банкінг	Багато банків використовують алгоритми ШІ для таких послуг, як виявлення шахрайства, обслуговування клієнтів, інвестиційні консультації тощо
Розумні будинки та офіси	Пристрої, такі як Alexa від Amazon, Google Home і Siri від Apple, використовують ШІ для виконання голосових команд, керування пристроями «розумного будинку», відповідей на запитання тощо
Чат-боти	Чат-боти з ШІ, такі як ChatGPT, можуть виконувати різноманітні завдання — від простих розмов до написання постів у блогах, генерації та налагодження складного коду й відповідей на майже будь-які запитання

□ ТИПИ ШІ

Існує кілька типів ШІ, які сьогодні широко використовуються. Ось деякі з найпоширеніших типів ШІ за сферою застосування.

- **Машинне навчання** — це галузь ШІ, яка дає комп'ютерам можливість навчатися і приймати рішення або прогнози на основі даних, не будучи явно запрограмованими на це.

Уявіть, що ви навчаєте собаку новому трюку. Ви показуєте собаці, що потрібно робити, і винагороджуєте, коли він виконує трюк правильно. Із часом собака вчиться виконувати трюк. У цьому випадку собака — це модель машинного навчання, трюк — це передбачення або рішення, а винагорода — зворотний зв'язок, який модель отримує під час навчання.

- **Робототехніка** — це сфера ШІ, зосереджена на проектуванні та розробці роботів, які можуть виконувати завдання у фізичному світі.

Робототехніка передбачає інтеграцію ШІ, датчиків і механічних систем, щоб роботи могли сприймати навколишнє середовище, ухвалювати рішення та виконувати дії.

- **Експертні системи** — це системи ШІ, призначені для надання порад і підтримки ухвалення рішень у певних сферах, таких як маркетинг, дизайн, медицина, право та інженерія.

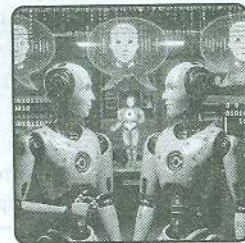
Сучасні експертні системи почали розроблятися дослідниками ще з 1970 року (перші — на початку 1960-х у США).

Експертні системи запрограмовані з набором правил і знань, які дозволяють їм міркувати та надавати рекомендації на основі конкретних умов.

- **Обробка природної мови** — це галузь ШІ, яка фокусується на взаємодії між комп'ютером і людиною за допомогою природної мови. Кінцева мета — читати, розшифровувати, розуміти й надавати сенс людській мові в ціннісний спосіб.

Це схоже на розмову з другом або подругою. Ви розумієте, що говорить ваш друг/ваша подруга, реагуєте належним чином і навіть розумієте контекст розмови. Обробка природної мови дозволяє комп'ютеру робити те ж саме, але з текстовими або мовними даними.

- **Комп'ютерний зір** — це галузь ШІ, яка навчає комп'ютери інтерпретувати й розуміти візуальний світ. Машини можуть точно ідентифікувати та знаходити об'єкти, а потім реагувати на те, що вони «бачать».

Уявіть собі систему відеоспостереження в торговому центрі. Система камер використовує комп'ютерний зір, щоб відстежувати будь-яку незвичну активність у приміщенні.

Наприклад, якщо система виявляє людину, яка входить у зону з обмеженим доступом, вона попереджає персонал служби безпеки.

Система камер спостереження також може підрахувати кількість людей у торговому центрі в будь-який момент, допомагаючи керувати щільністю натовпу. Це відбувається завдяки тому, що система «бачить» і «розуміє» відео з камер, подібно до того, як наші очі і мозок працюють разом, щоб зрозуміти навколишнє середовище.

Камери спостереження з ШІ потребують більше ресурсів із точки зору програмного забезпечення.

